



A Data-Driven Model for Agritourism Development Based on Land Suitability Assessment (Case Study: Western Isfahan Province)

Amir Bahrami¹, Mohammad Reza Rezvani^{2*}, Alireza Darban Astaneh³

1.Ph.D. student of Tourism, Kish International Campus, University of Tehran, Kish Island, Iran.

2.Professor, Department of Human Geography and Planning, University of Tehran, Tehran, Iran.

3.Associate Professor, Department of Human Geography and Planning, University of Tehran, Tehran, Iran.

* Corresponding Author, Email: rrezvani@ut.ac.ir

Keywords:

Agritourism; Land suitability assessment; Grounded theory; Sustainable development; Isfahan Province.

1. Introduction

In recent decades, agritourism has emerged as an important strategy for promoting sustainable rural development by diversifying rural economies, strengthening farmer livelihoods, and enhancing the socio-cultural vitality of rural areas. Particularly in regions facing structural challenges such as agricultural income instability, land degradation, and rural outmigration, agritourism offers a multifunctional pathway that integrates agricultural production with tourism activities. However, despite its growing importance, agritourism development in many regions has been pursued in an unsystematic manner, often without sufficient consideration of land suitability, environmental capacities, and institutional coordination. This has resulted in fragmented initiatives, inefficient allocation of resources, and, in some cases, environmental and socio-cultural pressures on rural areas. In Iran, and especially in the western region of Isfahan Province, agritourism has gained increasing attention due to the region's diverse agricultural landscapes, cultural heritage, and proximity to urban tourism markets. Nevertheless, agritourism initiatives in this area have largely been implemented in the absence of an integrated conceptual framework that connects land suitability assessment with broader economic, institutional, and policy-related factors. Existing studies in the Iranian context have predominantly focused either on physical land evaluation and zoning or on identifying isolated socio-economic factors influencing rural tourism development. Consequently, there remains a significant research gap regarding how land suitability assessment can function as a central, organizing element within a comprehensive agritourism development process. The present study aims to address this gap by explaining the process of agritourism development based on land suitability assessment in the western region of Isfahan Province and by proposing a paradigmatic model that systematically integrates environmental, institutional, infrastructural, and marketing dimensions. By adopting a grounded theory approach, this research seeks to generate a context-sensitive and theoretically grounded model that can inform both academic debates and practical policy-making in agritourism development.

2. Methodology

This study is applied in nature and adopts a qualitative research approach grounded in the principles of grounded theory, following the paradigmatic model proposed by Strauss and Corbin. The qualitative design was selected to capture the complexity of agritourism development as a multi-dimensional and process-oriented phenomenon shaped by diverse actors, contextual conditions, and structural constraints. Data were collected through semi-structured, in-depth interviews with 16 experts drawn from the fields of agriculture, tourism planning, rural development, and environmental management. Participants were selected using purposive and theoretical sampling to ensure diversity in professional background and practical experience related to agritourism and land management in the study region. The interview protocol was designed to explore

Received:

10/Nov/2025

Revised:

24/Jun/2026

Accepted:

31/May/2026



participants' perceptions of land suitability, agritourism resources, institutional arrangements, policy frameworks, and development challenges in rural areas of western Isfahan Province. Data analysis was conducted iteratively through three stages of coding: open coding, axial coding, and selective coding. During open coding, initial concepts were extracted directly from the interview data. In the axial coding stage, relationships among categories were identified and organized according to causal conditions, contextual conditions, intervening conditions, action/interaction strategies, and consequences. Finally, selective coding was used to integrate the categories into a coherent theoretical framework, with land suitability assessment identified as the core category around which the paradigmatic model was constructed. To enhance the credibility and trustworthiness of the findings, expert review, constant comparison, and analytical memo-writing were employed throughout the research process.

3. Findings

The analysis resulted in the identification of 10 major dimensions and 28 interrelated components that together constitute the proposed paradigmatic model of agritourism development. The findings indicate that land suitability assessment functions as the core category, shaping and being shaped by multiple interacting factors across different levels of analysis. Causal conditions influencing land suitability assessment include the availability and quality of agritourism resources, such as agricultural diversity, landscape attractiveness, traditional farming practices, and local knowledge systems. These conditions act as primary drivers that determine the initial potential for agritourism development. Contextual conditions encompass infrastructural and marketing factors, including accessibility, basic services, accommodation facilities, branding strategies, and market linkages, which frame the operational environment within which agritourism initiatives are implemented. Intervening conditions are primarily related to organizational and macro-level factors, such as institutional coordination, governance structures, regulatory frameworks, and broader economic and policy environments. These factors can either facilitate or constrain the effectiveness of land-based agritourism strategies. Action and interaction strategies identified in the model include policy-making measures, capacity-building initiatives, stakeholder empowerment, and the development of supportive institutional mechanisms aimed at aligning land suitability with development objectives. The consequences of these strategies, when implemented within the proposed framework, are reflected in sustainable development outcomes across economic, socio-cultural, and environmental dimensions. These include income diversification for rural households, job creation, preservation of agricultural heritage, strengthening of local identity, and improved environmental management of rural landscapes. The main theoretical contribution of this study lies in proposing an integrated model that conceptualizes land suitability assessment not merely as a technical or physical evaluation tool, but as a central and dynamic component embedded within a broader socio-institutional and policy-driven development process. Unlike previous studies that have focused on fragmented factors or static land zoning approaches, this research highlights the systemic interactions between land suitability, institutional arrangements, infrastructure, and market mechanisms in shaping agritourism development trajectories.

4. Discussion and Conclusion

The findings underscore the importance of adopting a systematic and evidence-based approach to agritourism development, particularly in environmentally sensitive and resource-constrained rural regions. By positioning land suitability assessment at the core of the development process, the proposed model provides a structured framework for aligning environmental capacities with economic and policy objectives. From a practical perspective, the model offers a comprehensive roadmap for policymakers, planners, and development practitioners. It can support spatial prioritization of suitable lands for agritourism, guide targeted investment in rural infrastructure, and inform the design of supportive policies that are grounded in the actual environmental and socio-economic capacities of rural areas. Moreover, the model can facilitate more effective coordination among stakeholders, including farmers, local communities, governmental agencies, and private sector actors. This study contributes to the agritourism and rural development literature by advancing a grounded, process-oriented model that integrates land suitability assessment into a comprehensive framework for sustainable agritourism development. By bridging the gap between physical land evaluation and broader institutional and policy considerations, the proposed paradigmatic model provides both theoretical insight and practical guidance for fostering sustainable agritourism in western Isfahan Province and other regions with similar characteristics.

How to cite this article:

Bahrami, A., Rezvani, M.R. & Darban Astaneh, A. (2026). A Data-Driven Model for Agritourism Development Based on Land Suitability Assessment (Case Study: Western Isfahan Province). *Village and Space Sustainable Development*, 7(2), 25-44. <https://doi.org/10.22077/vssd.2026.10421.1341>





فصلنامه روستا و توسعه پایدار فضا

دوره ۷، شماره ۲، پیاپی ۲۶، تابستان ۱۴۰۵، صفحات ۴۴-۲۵

<https://doi.org/10.22077/vssd.2026.10421.1341>

مدل داده‌بنیان توسعه گردشگری کشاورزی بر پایه ارزیابی تناسب اراضی (مطالعه موردی: غرب استان اصفهان)

امیر بهرامی^۱، محمد رضا رضوانی^{۲*}، علیرضا دربان آستانه^۳

۱- دانشجوی دکتری گردشگری، دانشکده پردیس بین‌المللی کیش، دانشگاه تهران، جزیره کیش، ایران

۲- استاد، گروه جغرافیای انسانی و برنامه ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

۳- دانشیار، گروه جغرافیای انسانی و برنامه ریزی، دانشکده جغرافیا، دانشگاه تهران، تهران، ایران

* نویسنده مسئول، ایمیل rrezvani@ut.ac.ir

چکیده

هدف پژوهش تبیین فرایند توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی در منطقه غرب استان اصفهان و ارائه مدل پارادایمی در این زمینه است. مطالعه حاضر از نوع کاربردی با رویکرد کیفی است که با روش تئوری داده‌بنیاد اجرا گردید. در این پژوهش مدل نهایی در قالب مدل پارادایمی اشتراوس و کوربین ارائه شده است. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با ۱۶ نفر از خبرگان حوزه گردشگری و کشاورزی جمع‌آوری و با استفاده از کدگذاری در سه مرحله باز، محوری و انتخابی تحلیل شد. بر اساس تحلیل داده‌ها، مدل نهایی پژوهش در قالب یک پارادایم شامل ۱۰ بعد و ۲۸ مؤلفه طراحی گردید. یافته‌ها نشان داد ارزیابی تناسب اراضی به عنوان مقوله محوری، تحت تأثیر شرایط علی (منابع و محرک‌های گردشگری کشاورزی) قرار دارد و از طریق راهبردهای سیاست‌گذاری و توانمندسازی و با در نظر گرفتن شرایط زمینه‌ای (زیرساخت‌ها و بازاریابی) و مداخله‌گر (عوامل سازمانی و کلان)، به توسعه پایدار در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی منجر می‌شود. نوآوری اصلی پژوهش حاضر، ارائه یک مدل یکپارچه است که در آن «ارزیابی تناسب اراضی» به عنوان مقوله محوری، در تعامل نظام‌مند با عوامل اقتصادی، نهادی، زیرساختی و بازاریابی، مسیر توسعه گردشگری کشاورزی را توضیح می‌دهد؛ در حالی که مطالعات پیشین عمدتاً به شناسایی عوامل پراکنده یا پهنه‌بندی فیزیکی اراضی بسنده کرده‌اند. نتایج پژوهش بر این نکته تأکید دارد که موفقیت در توسعه گردشگری کشاورزی مستلزم اتخاذ رویکردی نظام‌مند و مبتنی بر ارزیابی علمی قابلیت‌های محیطی است. مدل ارائه‌شده می‌تواند به عنوان نقشه راهی جامع برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران در جهت توسعه پایدار گردشگری کشاورزی در مناطق مشابه مورد استفاده قرار گیرد و به سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان کمک کند تا با اولویت‌بندی فضایی اراضی مستعد، تخصیص هدفمند زیرساخت‌ها و تدوین سیاست‌های حمایتی مبتنی بر قابلیت‌های محیطی، مسیر توسعه پایدار گردشگری کشاورزی را در مناطق روستایی هدایت کنند.

واژگان کلیدی:

گردشگری کشاورزی، ارزیابی تناسب اراضی، نظریه داده‌بنیاد، توسعه پایدار، استان اصفهان.

تاریخ ارسال:

۱۴۰۴/۰۸/۱۹

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۱۱/۰۴

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۵/۰۳/۱۰

۱- مقدمه

توسعه روستایی علیرغم تمام کوشش‌ها و تلاش‌ها، آن چنان که باید و شاید با موفقیت همراه نبوده و راهبردهای گذشته نتوانسته است مسائلی نظیر فقر و اشتغال را به طور کامل رفع نمایند (رضوانی و همکاران، ۱۴۰۰). بدین خاطر در سال‌های اخیر در مزارع کوچک و خانوادگی، کشاورزان به دلیل افزایش هزینه‌ها و نوسانات قیمت محصولات، جهت یافتن شغلی جایگزین مجبور به ترک مزارع خود شده‌اند (یانگ^۱، ۲۰۲۰). از این رو، در راستای تنوع‌بخشی به فعالیت‌ها، گردشگری به عنوان یکی از رهیافت‌های مؤثر در تجدید حیات مناطق روستایی معرفی شده است (جعفری^۲ و همکاران، ۲۰۱۵، ۱۷-۲۴). اما نوع فعالیت‌های گردشگری باید با ساختار و علایق خانواده‌های روستایی منطبق باشد. بر این اساس، انگیزه زیادی در سیاست‌گذاران توسعه روستایی و گردشگری برای گسترش متعادل فعالیت‌های غیر زراعی و در رأس آن گردشگری کشاورزی^۳ ایجاد شده است (مکگی^۴، ۲۰۱۷، ۱۲۴-۱۱۱). در واقع گردشگری کشاورزی از جمله راهبردهایی است که در چند دهه اخیر برای متنوع ساختن اقتصاد روستایی و توسعه پایدار روستایی مطرح شده و اکثر کشورهای جهان این نوع گردشگری را به عنوان راهبردی نوین برای توسعه اجتماعی-اقتصادی، احیا و بازسازی نواحی روستایی مدنظر قرار داده‌اند (پنگ^۵ و همکاران، ۲۰۲۳).

گردشگری کشاورزی می‌تواند با تنوع‌بخشیدن به اقتصاد و بهبود وضعیت زندگی مردم محلی به عنوان ابزاری برای توسعه دو بعد روستایی و گردشگری به کار رود. همچنین، می‌تواند گردشگران را به حامیان قوی خانوارهای زراعی و دامی و حیات‌وحش تبدیل کند (دراگان^۶ و همکاران، ۲۰۲۳). البته تبدیل فرصت‌های گردشگری کشاورزی به کسب‌وکارهای درآمدزا آسان نیست و ممکن است مشکلاتی در زمینه‌های مسئولیت، ایمنی عمومی، بهداشت عمومی و رفاه حیوانات پدید آید (رایهان^۷ و همکاران، ۲۰۲۳، ۱۸۰-۱۰۰). اما در عین حال با مزیتی نسبی که در درآمدزایی و ایجاد اشتغال دارد، گزینه‌ای برای بهبود سبک‌های زندگی روستایی و ایجاد تغییرات مثبت در توزیع درآمد در مناطق محروم و دارای مزایای اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌آید (کیم^۸ و همکاران، ۲۰۱۹، ۱۵۲-۱۴۴).

گردشگری کشاورزی نه تنها یک فعالیت مکمل کشاورزی، بلکه ابزاری مؤثر برای تحقق اهداف توسعه روستایی از جمله تنوع‌بخشی به معیشت، کاهش مهاجرت، تقویت سرمایه اجتماعی و پایداری اقتصادی-اجتماعی روستاها محسوب می‌شود. از سوی دیگر با توجه به افزایش فاصله میان مصرف‌کننده و تولیدکننده محصولات، بسیاری از مصرف‌کنندگان علاقه‌مندند که بدانند چگونه محصولات کشاورزی و دامی تولید می‌شود. آن‌ها تمایل دارند با کشاورزان و کسانی که در فرایند آماده‌سازی این مواد فعالیت می‌کنند، از نزدیک آشنا شده و در این کار تجربه کسب کنند. با توجه به آنچه گفته شد، گردشگری کشاورزی از درهم تنیدگی دو صنعت پیچیده گردشگری و کشاورزی شکل می‌گیرد که درآمد کشاورز را بهبود می‌بخشد و آرامش روحی و روانی و تجربه‌ای متفاوت را به گردشگر هدیه می‌دهد (دوو^۹ و همکاران، ۲۰۲۴). اما، مطالعات نشان می‌دهد در مناطق روستایی کشور نظام‌های بهره‌برداری از وضعیت پایداری برخوردار نیستند و گردشگری کشاورزی درآمد چندانی برای صنعت گردشگری و کشاورزان ندارد. علاوه بر این، نظام بهره‌برداری کشاورزی و طرح جامع توسعه گردشگری کشور نیز دستور کار مشخصی برای پاسخ منطقی و پایدار به این نیاز نداشته و با فراموشی گردشگری کشاورزی

¹ Yang² Jaafar³ Agnitourism⁴ McGehee⁵ Peng⁶ Dragan⁷ Raihan⁸ Kim⁹ Du

چند کارکردی، هنوز بر اساس رژیم تولیدگرا حرکت می‌کنند (رضوانی و همکاران، ۱۴۰۰، ۱۱۲-۹۳). در این بین مناطق روستایی، استان اصفهان از اهمیت دوچندانی برخوردار است. اصفهان دارای طبیعتی چهار فصل بوده که با حرکت در این استان می‌توان به مکان‌هایی چون کویر و کوهستان دسترسی پیدا کرد که حاصل این طبیعت چهارفصل، تولید انواع محصولات کشاورزی و دامپروری است. بنابراین ضروری است با توجه به استعدادهای فراوان منطقه و وجود مزارع و باغات متنوع، با اتخاذ سیاست‌های منطقی از جمله اولویت‌بندی و سطح‌بندی قابلیت‌های گردشگری کشاورزی مناطق مختلف استان اصفهان، بتوان مناطقی که دارای شرایط بهتری بوده را شناسایی نمود و نظام‌های بهره‌برداری کشاورزی و توسعه روستایی را به سمت پایایی سوق داد. با وجود اهمیت موضوع، مرور نظام‌مند پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد که شکاف اصلی، عدم ارائه یک مدل فرایندی یکپارچه است که «ارزیابی تناسب اراضی» را به عنوان هسته مرکزی در تعامل پویا با کلیه عوامل اقتصادی، اجتماعی، نهادی و زیرساختی توسعه گردشگری کشاورزی تبیین کند. مطالعات پیشین یا صرفاً به شناسایی عوامل پراکنده پرداخته‌اند یا با رویکردی کمی صرف، به پهنه‌بندی اراضی مبادرت ورزیده‌اند بدون آنکه چگونگی تأثیر این ارزیابی بر راهبردهای کلان توسعه را نشان دهند. بنابراین، هدف اصلی این پژوهش، پر کردن این شکاف از طریق تبیین یک مدل مفهومی بومی با استفاده از روش تئوری داده‌بنیاد برای منطقه غرب استان اصفهان است. بر این اساس، مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که فرایند توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی، چگونه شکل می‌گیرد و چه ابعاد، مؤلفه‌ها و روابطی آن را در بستر نهادی، اقتصادی و زیرساختی منطقه غرب استان اصفهان تبیین می‌کند؟

۲- بنیان نظریه‌ای

گردشگری کشاورزی

گردشگری کشاورزی به عنوان بخش تخصصی‌ای از گردشگری روستایی شناخته می‌شود که بر پایه فعالیت‌های مزرعه‌ای و کشاورزی استوار است. در حالی که گردشگری روستایی بر محیط کلی روستا تمرکز دارد، گردشگری کشاورزی به طور خاص بر مزرعه و فعالیت‌های کشاورزی متمرکز می‌باشد (نوبل و داویتسون، ۲۰۱۵). این مفهوم در واقع پیوندی استراتژیک بین دو صنعت کشاورزی و گردشگری ایجاد می‌کند و به بازدیدکنندگان این فرصت را می‌دهد که در محیط‌های روستایی اصیل با فعالیت‌های متنوع کشاورزی از جمله زراعت، باغداری، دامپروری، پرورش طیور و آبیان آشنا شده و به طور مستقیم در این فعالیت‌ها مشارکت نمایند (مکی، ۲۰۱۷، ۱۲۴-۱۱۱). از دیدگاه پرو جازکا، گردشگری کشاورزی را می‌توان مجموعه‌ای جامع از خدمات و تسهیلات اقامتی و رفاهی تعریف کرد که توسط خود کشاورزان برای گردشگران تدارک دیده می‌شود. وجه تمایز اصلی این نوع گردشگری با دیگر اشکال گردشگری روستایی در همین مشارکت مستقیم کشاورزان در ارائه خدمات به گردشگران نهفته است. این تعامل مستقیم بین تولیدکنندگان محصولات کشاورزی و گردشگران، هسته اصلی مفهوم گردشگری کشاورزی را تشکیل می‌دهد. به بیان دیگر، گردشگری کشاورزی موفقیت‌آمیز، فعالیت‌های سنتی کشاورزی را با محیط طبیعی بکر، محصولات کشاورزی اصیل و تجربه‌های منحصر به فرد گردشگری تلفیق می‌کند (یانگ، ۲۰۲۰).

در سال‌های اخیر با توجه به چالش‌های متعدد اقتصادی پیش روی بخش کشاورزی در بسیاری از مناطق، توسعه گردشگری کشاورزی به عنوان راهبردی کارآمد برای افزایش درآمد کشاورزان و تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی مطرح شده است (ویک و همکاران، ۲۰۱۶). سازمان ملل متحد نیز در راستای اهداف توسعه پایدار خود بر نقش محوری گردشگری کشاورزی در دوبرابر کردن بهره‌وری و درآمد کشاورزی تا سال ۲۰۳۰ تأکید دارد. این سازمان بین‌المللی گردشگری کشاورزی را دارای قابلیت بالایی برای ایجاد اشتغال پایدار، توسعه کارآفرینی روستایی و ترویج محصولات محلی می‌داند.

بر اساس مطالعات ماتا و همکاران (۲۰۱۴، ۱۴-۱)، این نوع گردشگری از طریق مکانیسم‌های مختلفی از جمله بازاریابی مستقیم محصولات، تحریک فعالیت‌های اقتصادی جانبی و ایجاد ارزش افزوده بیشتر به درآمد کشاورزان و رونق اقتصادی مناطق روستایی کمک می‌کند. گردشگری کشاورزی علاوه بر مزایای اقتصادی قابل توجه دارای ابعاد اجتماعی و فرهنگی گسترده‌ای نیز می‌باشد. از جنبه اجتماعی این نوع گردشگری به تقویت نهاد خانواده، حفظ میراث فرهنگی روستایی، صیانت از آداب و رسوم اصیل و حفظ معماری سنتی منجر می‌شود. همچنین موجب ارتقای موقعیت اجتماعی کشاورزان و توانمندسازی آنان در عرصه‌های مختلف می‌گردد. از منظر زیست‌محیطی گردشگری کشاورزی مسئولانه می‌تواند به حفاظت از زیستگاه‌های طبیعی، حفظ منابع آب پایدار، به حداقل رساندن آسیب‌های زیست‌محیطی و بهبود چشم‌اندازهای روستایی منجر شود.

همانطور که کلمنس (۲۰۱۴، ۹-۸) خاطرنشان می‌سازد، در صورت کمبود آموزش تخصصی و عدم ترویج مناسب مفاهیم کشاورزی پایدار در بین کشاورزان و ساکنان محلی، این نوع گردشگری ممکن است با چالش‌های جدی مواجه شود. در نهایت، گردشگری کشاورزی به عنوان فعالیتی کارآفرینانه و پایدار فرصت‌های اقتصادی نوینی را از طریق توسعه گردشگری در مزارع و واحدهای کشاورزی ایجاد می‌کند (لوپز و گارسیا، ۲۰۰۶، ۹۷-۸۵). این شکل از گردشگری نه تنها به عنوان منبع درآمد مکمل برای کشاورزان محسوب می‌شود، بلکه زمینه‌ساز توسعه متوازن منطقه و حفظ محیط زیست روستایی نیز می‌باشد. مرور نظام‌مند پیشینه پژوهش نشان می‌دهد مطالعات پیشین عمدتاً در دو حوزه متمرکز بوده‌اند: دسته اول پژوهش‌های کیفی که به شناسایی عوامل پراکنده مؤثر بر گردشگری کشاورزی پرداخته‌اند و دسته دوم مطالعات کمی که صرفاً به پهنه‌بندی فیزیکی اراضی مبادرت ورزیده‌اند. با این حال، مدل فرایندی یکپارچه‌ای که «ارزیابی تناسب اراضی» را به عنوان هسته مرکزی در تعامل پویا با کلیه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، نهادی و زیرساختی توسعه گردشگری کشاورزی تبیین کند، ارائه نشده است (تسوتکوف و پترووا، ۲۰۲۴، ۱۰۳۱۶۵). مرور نظام‌مند پیشینه نشان می‌دهد که مطالعات پیشین یا به شناسایی عوامل مؤثر بر گردشگری کشاورزی پرداخته‌اند و یا با رویکردهای کمی، به ارزیابی فیزیکی اراضی بسنده کرده‌اند. در این میان، فقدان یک مدل فرایندی یکپارچه که «ارزیابی تناسب اراضی» را در تعامل پویا با عوامل نهادی، اقتصادی، زیرساختی و بازاریابی تبیین کند، به عنوان شکاف اصلی پژوهشی قابل شناسایی است. پژوهش حاضر درصدد پر کردن این خلأ است.

ارزیابی تناسب اراضی

کلمه ارزیابی تناسب اراضی برای نخستین بار به وسیله ویسر در سال ۱۹۵۰ در کنگره بین‌المللی علوم خاک آمستردام در مقاله‌ای تحت عنوان روند توسعه ارزیابی اراضی در آینده مطرح شد. ارزیابی یک فرآیند پیش‌بینی و تعیین پتانسیل اراضی برای کاربری‌های کلی و یا خاص بر اساس ویژگی‌های آنها است. در بررسی‌های ارزیابی تناسب اراضی، به کارگیری بهینه و پایدار از اراضی از طریق مطالعه جنبه‌های فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی مدنظر می‌باشد. مسئول طرح باید قادر باشد خاک‌های یک منطقه را به خوبی شناسایی و نقشه‌برداری کند و این که به راحتی بتواند نوع کاربری و روش‌های مدیریتی را برای خاک‌های در نظر گرفته شده توصیه و عملکرد مورد انتظار را تخمین بزند (ویسر^{۱۰} و همکاران، ۱۹۹۱، ۱۴۰-۱۹۷). طبقه‌بندی تناسب اراضی عبارت است از هماهنگی و انطباق مشخصات اراضی با احتیاجات نوع بخصوصی از کاربری اراضی و یا درجه سازگاری اراضی برای یک نوع بخصوص از کاربری. محدودیت‌های اراضی، درجات مختلف تناسب اراضی را نشان خواهند داد. بررسی تناسب اراضی را باید با توجه به شرایط فعلی و بدون در نظر گرفتن هیچ گونه عملیات عمرانی اصلی انجام داد. طبقه‌بندی تناسب اراضی به معنی گروه‌بندی قسمت‌های مختلف یک منطقه بر

¹⁰ Visser

حسب درجه تناسب آنها برای انواع استفاده‌های پیش‌بینی شده است. این گروه‌بندی‌ها با در نظر گرفتن فاکتورهای فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی منطقه مورد مطالعه انجام می‌گیرد (کبیر^{۱۱} و همکاران، ۲۰۲۵). طبقه‌بندی تناسب اراضی را بر حسب سازگاری و انطباق مشخصات اراضی با احتیاجات نوع به خصوصی از کاربری اراضی انجام می‌شود. در طبقه‌بندی تناسب اراضی، اراضی یک منطقه بر حسب درجه تناسب برای انواع کاربری‌ها به قسمت‌های مختلف گروه‌بندی می‌شود (نورو^{۱۲} و همکاران، ۲۰۲۵).

در ارزیابی اراضی به روش سازمان خواربار و کشاورزی جهانی (فائو)^{۱۳} طبقه‌بندی تناسب اراضی به صورت یک مفهوم اقتصادی مطرح است (کاسوانتو^{۱۴}، ۲۰۱۵، ۳۸-۳۵). ارزیابی تناسب اراضی به صورت کیفی نوعی از ارزیابی است که طی آن جنبه‌های اقتصادی به طور کلی مطرح نمی‌شود و در آن به محاسبه میزان درآمدها و هزینه‌ها نیازی نیست و فقط مشخصات فیزیکی اراضی مورد بررسی قرار می‌گیرند. در ارزیابی کمی تناسب اراضی، اصلی‌ترین قسمت مقایسه میزان هزینه‌ها با درآمد حاصله بر حسب معادلات اقتصادی است (تانتویر^{۱۵} و همکاران، ۲۰۲۵). ارزیابی تناسب اراضی از نوع کاربری شامل: ارزیابی تناسب اراضی برای کاربری‌های کلی مانند کشت آبی، دیم، جنگل و ارزیابی تناسب اراضی برای نبات خاص یا تناوب خاص است. نتیجه نهایی فرآیند ارزیابی معمولاً به صورت نقشه‌ای که با کلاس تناسب اراضی به صورت واحدهای مختلف اراضی برای تولید محصول معینی را نشان می‌دهد، ارائه می‌گردد. این کلاس‌های تناسب اراضی به صورت گروه‌های کاملاً مجزا و گسسته تعریف شده و توسط حدود مشخص و ثابتی از یکدیگر تفکیک می‌شوند (بیلال^{۱۶} و همکاران، ۲۰۲۵).

یکی از مهم‌ترین اهداف ارزیابی اراضی پیش‌بینی نتیجه تغییرات در نوع استفاده از اراضی یا نحوه اداره کردن اراضی است. در جایی که قرار است تغییری حاصل گردد انجام ارزیابی اراضی ضروری است. این تغییر ممکن است روی نوع استفاده صورت گیرد مثلاً منطقه‌ای که قبلاً تحت پوشش گیاهان طبیعی بوده، به پارک تفریحی تبدیل شود یا تغییر در نوع تکنولوژی اداره زمین صورت گیرد. به عنوان مثال استفاده از سامانه‌های آبیاری پیشرفته نظیر آبیاری قطره‌ای و ایجاد مکانیزاسیون با سطح بالا در مزرعه‌ای که انرژی آن قبلاً به وسیله دام و کارگر تأمین می‌شده است (پرور و همکاران، ۱۳۹۸). اهداف ارزیابی اراضی در کشورهای در حال توسعه عموماً در ارتباط با برنامه‌ریزی استفاده از سرزمین و پروژه‌های توسعه اراضی است. در این کشورها مراحل مختلف فهرست‌برداری از منابع، عملی بودن طرح و پروژه‌های توسعه و همچنین در مراحل برنامه‌ریزی استفاده از زمین، روش‌های مختلف ارزیابی اراضی نقش مهمی ایفا می‌کند (کبیر و همکاران، ۲۰۲۵). ارزیابی تناسب اراضی در این پژوهش صرفاً با هدف بهینه‌سازی کاربری کشاورزی انجام نشده، بلکه به عنوان ابزاری راهبردی برای هدایت سرمایه‌گذاری، توزیع متوازن زیرساخت‌ها و برنامه‌ریزی توسعه روستایی مبتنی بر قابلیت‌های محلی مورد استفاده قرار گرفته است.

گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی اصفهان

گردشگری کشاورزی یکی از انواع گردشگری است که گردشگران به بازدید از مزارع و باغاتی که محصولات شاخص یک اقلیم در آن پرورش می‌یابد می‌پردازند و با مراحل کشت محصولات آشنا می‌شوند. در این نوع از گردشگری، گردشگران همچنین حیوانات در مزارع را از نزدیک می‌بینند. مناطق روستایی اصفهان با داشتن مزرعه، باغ و چشم‌اندازهای

¹¹ Kabir

¹² Nuru

¹³ Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO)

¹⁴ Kaswanto

¹⁵ Tantuoyir

¹⁶ Bilal

دل‌نواز، مکانی مناسب برای گذران اوقات فراغت گردشگران شهری و غیربومی به شمار می‌آیند. در حال حاضر رویدادهایی با هدف آشنایی گردشگران با بخشی از گردشگری کشاورزی توسط کشاورزان و با مشارکت کم رنگ بخش دولتی، هر ساله برگزار می‌شود. جشنواره‌هایی مانند جشنواره گلاب گیری کاشان در بهار و یا جشنواره برداشت آلو خوانسار در تابستان و جشنواره انار امامزاده علی اکبر شهرضا در پاییز نمونه‌هایی از ظرفیت موجود برگزاری از این نوع رویداد در تمام سال برای استان اصفهان است که ظرفیت بالای این استان برای استفاده از قابلیت گردشگری کشاورزی را نشان می‌دهد.

منطقه غرب استان اصفهان شامل مجموعه‌ای از شهرستان‌ها و نواحی عمدتاً روستایی است که اقتصاد آن‌ها به‌طور غالب مبتنی بر کشاورزی، باغداری و فعالیت‌های وابسته می‌باشد. ساختار خرده‌مالکی، وابستگی بالای معیشت خانوارها به منابع طبیعی، نرخ بالاتر بیکاری فصلی و مهاجرت روستایی، از جمله ویژگی‌های شاخص این منطقه است. وجود روستاهای فعال کشاورزی، تنوع محصولات و الگوهای معیشتی روستا محور، این منطقه را به بستری مناسب برای مطالعه پیوند گردشگری کشاورزی و توسعه روستایی تبدیل کرده است. این منطقه شامل شهرستانهای: فریدونشهر، خوانسار، گلپایگان، چادگان، کاشان، شاهین شهر و میمه، نجف آباد، تیران و کرون، خمینی شهر، فلاورجان، مبارکه، لنجان و دهقان می‌باشد.

مرور مبانی نظری و پیشینه تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد گردشگری کشاورزی از جمله راهبردهایی است که در چند دهه اخیر برای متنوع ساختن اقتصاد به ویژه اقتصاد روستایی مطرح شده است. در اقتصاد ایران نیز گردشگری کشاورزی می‌تواند به عنوان یکی از عرصه‌های تنوع‌بخشی به اقتصاد مدنظر قرار گیرد. اما به نظر می‌رسد توسعه گردشگری کشاورزی در مناطق روستایی کشور به ویژه استان اصفهان با مباحث و چالش‌های فراوانی روبرو باشد. از این چالش می‌توان به ضعف در مدیریت، مشکلات زیرساختی و وضعیت نابسامان سیاسی کشور اشاره نمود که در نهایت منجر به عدم برنامه‌ریزی و عدم منطقه بندی قابلیت‌ها در بخش گردشگری، به ویژه گردشگری کشاورزی شده است. از این‌رو، تحقیق حاضر با هدف تبیین فرایند توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی در منطقه غرب استان اصفهان، انجام گردید.

۳- روش، تکنیک‌ها و قلمرو

در این پژوهش به تبیین فرایند توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی در منطقه غرب استان اصفهان پرداخته شده است. با توجه به هدف، روش تحقیق از نوع کاربردی و از لحاظ رویکرد، اکتشافی - تبیینی و شیوه انجام تحقیق نیز به صورت کیفی می‌باشد. جامعه آماری پژوهش، شامل مدیران، کارشناسان و خبرگان حوزه گردشگری و کشاورزی، است. با توجه به کیفی بودن تحقیق، ابتدا از کثرت‌گرایی در منابع کتابخانه‌ای استفاده شد. برای این منظور از پایگاه مقالات داخلی و خارجی و پایگاه‌های انسانی برای دستیابی به منابع استفاده شده و در ادامه، برای گردآوری داده‌ها از روش مصاحبه استفاده شد. به همین دلیل از روش نمونه‌برداری گلوله برفی هدفمند استفاده گردید. بدین صورت که ابتدا، با افرادی که در زمینه موضوع مورد پژوهش از تخصص لازم برخوردار بودند، مصاحبه انجام گرفت و در انتها از آن‌ها خواسته شد، سایر کسانی که می‌توانند به محقق در امر تحقیق کمک نمایند را معرفی کنند. بدین منظور، با مراجعه به تعدادی از مدیران، کارشناسان و خبرگان حوزه گردشگری و کشاورزی، نمونه اولیه انتخاب و مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با آن‌ها انجام شد. در این مرحله با پرسیدن سؤالاتی باز، اقدام به پیشبرد و جهت‌دهی به فضای مصاحبه صورت گرفت. بر همین اساس، در این پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات تا زمان اشباع نظری اطلاعات در زمینه موضوع انجام گردید. در نهایت، در این فاز تعداد ۱۶ نفر به عنوان نمونه تحقیق در بخش کیفی انتخاب شد. در جدول ۱ مشخصات افراد مورد مصاحبه ارائه شده است. همانطور که گفته شد، فرآیند نمونه‌گیری و مصاحبه تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت؛ به این معنا که

مصاحبه با فرد شانزدهم هیچ مفهوم یا مقوله جدیدی را عیان نکرد و داده‌های جدید تکرار داده‌های پیشین بودند. به‌منظور افزایش اعتبارپذیری یافته‌ها، از راهبردهای بازبینی خبرگان، بازگشت به مشارکت‌کنندگان و مثلث‌سازی داده‌ها استفاده شد. فرآیند کدگذاری توسط پژوهشگران به‌صورت بازبینی متقابل بررسی گردید و همچنین قابل ذکر است که در این پژوهش، اصول اخلاق پژوهش شامل رضایت آگاهانه مصاحبه‌شوندگان، حفظ محرمانگی اطلاعات و ناشناس ماندن افراد رعایت شده است.

به طور کلی در این تحقیق برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه، از روش تحلیل محتوا و اجرای تئوری داده‌بنیاد^{۱۷} مبتنی بر رویکرد اشتراوس و کوربین^{۱۸} اقدام به شناسایی و تعیین عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی در منطقه غرب استان اصفهان شد. از این‌رو، داده‌های گردآوری شده از طریق رمزگذاری نظری تحلیل شد. برای این منظور ابتدا رمزهای مناسب به بخش‌های مختلف داده‌ها اختصاص یافت. این رمزها در قالب مفهوم تعیین گردیده که آن را رمزگذاری باز می‌نامند؛ سپس پژوهشگر با اندیشیدن در مورد ابعاد متفاوت این مقوله‌ها و یافتن پیوندهای میان آن‌ها به رمزگذاری محوری اقدام نمود. لازم به ذکر است که در جریان این رمزگذاری‌ها پژوهشگر با استفاده از نمونه‌برداری نظری و با توجه به مفاهیم پدیدار شده از دل داده‌ها به گردآوری داده‌ها در مورد افراد و رخدادهای و موقعیت‌های مختلفی پرداخت که تصویر غنی‌تری از مفاهیم و مقوله‌های حاصل فراهم نمود. سرانجام با رمزگذاری انتخابی مقوله‌ها پالایش شده و با طی این فرایندها در نهایت چارچوب نظری تحقیق پدیدار شد. در ادامه، پس از شناسایی ابعاد و مؤلفه‌ها و همچنین روابط بین مؤلفه‌ها و ابعاد شناسایی شده، یکی از ابعاد به عنوان طبقه محوری و سایر ابعاد و طبقات به عنوان شرایط علی، بستر حاکم بر پدیده مورد بررسی، شرایط مداخله‌گر، استراتژی‌ها و پیامدها در مدل قرار گرفت.

جدول ۱- مشخصات افراد مورد مصاحبه

کد شخص	مصاحبه شونده‌گان	مدرک تحصیلی	سابقه فعالیت (سال)
A	کارشناس توسعه گردشگری	کارشناسی ارشد	۲۰
B	کارشناس میراث فرهنگی	کارشناسی ارشد	۱۲
C	معاون توسعه روستایی	دکتری	۲۴
D	کارشناس اقتصاد کشاورزی	دکتری	۱۶
E	کارشناس امور تشکلهای تولید و کشاورزی	کارشناسی ارشد	۱۶
F	کارشناس ترویج گردشگری کشاورزی	دکتری	۲۱
G	کارشناس آموزش کشاورزی	کارشناسی ارشد	۱۷
H	معاون عمران و توسعه روستایی و عشایری	کارشناسی ارشد	۲۳
I	کارشناس گردشگری	کارشناسی ارشد	۲۲
J	کارشناس میراث فرهنگی	دکتری	۱۹
K	سرپرست معاونت توسعه روستایی	کارشناسی ارشد	۲۰
L	کارشناس ترویج گردشگری	کارشناسی ارشد	۱۵
M	کارشناس توسعه گردشگری	دکتری	۱۸
N	معاونت آموزش و توسعه کشاورزی	کارشناسی ارشد	۲۵
O	کارشناس میراث فرهنگی	کارشناسی ارشد	۱۷
P	سرپرست منابع انسانی میراث فرهنگی	کارشناسی ارشد	۲۳

¹⁷ Grounded Theory

¹⁸ Strauss and Corbin

۴- یافته‌ها و تحلیل داده

این پژوهش با هدف تبیین فرایند توسعه گردشگری کشاورزی مبتنی بر ارزیابی تناسب اراضی در منطقه غرب استان اصفهان انجام شد. با استفاده از روش تئوری داده‌بنیاد و انجام مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با ۱۶ نفر از خبرگان و مدیران حوزه گردشگری و کشاورزی (جدول ۱)، داده‌ها جمع‌آوری و در سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شد. در مرحله کدگذاری باز، ۳۴۶ مفهوم اولیه و ۱۴۲۰ کد استخراج گردید که در ادامه با ادغام مفاهیم مشابه، ۲۸ مؤلفه اصلی در قالب ۱۰ بعد سازماندهی شدند. در نهایت، با انجام کدگذاری محوری و انتخابی، مدل نهایی پژوهش در قالب پارادایم اشتراوس و کوربین ارائه گردید. در جدول ۲ ابعاد، مؤلفه‌ها و کدهای مربوط به مفاهیم استخراج شده ارائه شده است. همچنین، در جدول ۳ بیانیه‌های جدید در هر مصاحبه و تعداد رویدادها در راستای اشباع نظری داده‌های تحقیق ارائه شده است.

جدول ۲- ابعاد و مؤلفه‌های استخراج شده از مصاحبه‌ها

ردیف	ابعاد	مؤلفه‌ها	کدهای مربوطه
۱	منابع گردشگری	نیاز به تنوع اقتصادی در روستاها (نیازهای اقتصادی)	I1, C1, H1, A1, I2, B1, D1, A2, I3, C2, E1, I4, A3, F1,
	کشاورزی	پتانسیل محیط	B2, I5, A4, G1, C3, I6, A5, B3, D2, I7, G2, I8, A6, D3, B4, I9
۲	محرک‌های گردشگری کشاورزی	تغییر رفتار گردشگران	C4, D4, J10, E2, F2, J1, A7, B5, F3, D5, J2, H2
		سیاست‌های توسعه پایدار روستایی	E3, A8, C5, J3, D6, B6, A9, J4, G3, J5
۳	ارزیابی تناسب اراضی برای گردشگری کشاورزی	مناسبت محیطی و طبیعی (پارامترهای اقلیمی)	A10, F4, D7, J6, C6, B7, A11, J7, F5, D8, E4, J8, G4, F6, B8, A12, J9, G5, D9, B9, J11, E5, C7, B10, A14, B11, K2, H3, D10, B12, K3, A15, G6, E6
		خصوصیت‌های اراضی (خصوصیت خاک)	K4, A16, D11, K5, B13, C8, F7, K6, A17, B14, D12, E7, K7, A18, D13, G7, K8, A19, B15, D14, C9, K9, A20, B16, G8, A21, K10, D15, B17, F8, L1, A22, E8, H4, B18, L2, A23, B19, D16, C10, B20
۴	سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی	تدوین برنامه‌ریزی جامع	L3, A24, B21, D17, F9, A25, L4, B22, D18, C11, L5, A26
		برندینگ و بازاریابی	B23, H5, L6, F10, A27, B24, D19, L7, C12, A28, L8, B25
۵	توانمندسازی	توسعه زیرساخت‌ها و خدمات	A29, L9, D20, B26, L10, E9, A30, G19, D21, B27, G20, A31, D22, H6, G21
		آموزش و توانمندسازی منابع انسانی	B28, C13, G22, A32, D23, B29, G23, F11, A33, G24, B30, H10, A34
۶	زیرساخت‌ها	زیرساخت‌های ارتباطی	E10, B31, H11, D24, A35, C14, H12, B32, E11, A36, H13, F12, B33, C15, H14, A37
		زیرساخت‌های گردشگری کشاورزی	G9, B34, H15, D25, A38, H16, F13, E12, G10, A39, H17, B35, D26, A40, H18, F14, B36, A41, C16, H19, F27, D27, A42, B37, H20
۷	عناصر آمیخته بازاریابی	زیرساخت‌های فناوری اطلاعات	C17, A43, E13, H21, D28, A44, I10, B38
		زیرساخت‌های اقامتی و بهداشتی	H7, A45, G11, B39, I11, C18, A46, E14, I12, B40, D29, A47, C19
۸	عوامل سازمانی	زیرساخت‌های فرهنگی	H22, E15, F15, B41, I13, A48, C20, E16, I14, D30, B42, A49, I15, F16, C21, B43, A50, G12, I16, D31
		خدمت/محصول (مقصد گردشگری)	A51, E17, I17, B44, C22, A52, D32, I18, F17, E18
۹		قیمت	A53, C23, I19, B45, G13, A54, F18, I20, D33, B46
		تبلیغ	E19, C24, M1, A55, F19
۱۰		ترویج (ترفیغ)	G14, B47, M2, A56, C25, H8, M3, B48, A57, C26, D34, M4
		مکان	E20, C27, A58, M5, B49, D35
۱۱		عوامل قانونی	E21, A59, F20, M6, B50, A60, D36, C28, D37, G15, M7, A61, B51, C29, D38, C30, A62, E22, B52

ردیف	ابعاد	مؤلفه‌ها	کدهای مربوطه
۹	عوامل کلان	حمایت دولت	M9, C31, D39, E23, A63, M9, B53, C32, D40, N1
		عوامل اقتصادی	E24, D41, B54, A64, N2, C33, F21, B55, N3, C34, A65, D42, N4, C35, E25, D43, A66
		عوامل زیست‌محیطی	N5, C36, E26, B56, N6, C37, A67, D44, N7, F22, C38, E27, B57, N8, C39, A68
		عوامل سیاسی	D45, E28, H9, O1 C40, A69, O2, D46, C41, B58, A70, O3
۱۰	توسعه پایدار گردشگری کشاورزی	توسعه اقتصادی	C42, F23, C43, O4, G16, D47, C44, O5, E29, C45, A71, E30, B59, O6, C46, F24, C47, P1
		توسعه اجتماعی و فرهنگی	C48, F25, P2, E31, G17, P3, C49, B60, E32, P4, C50, G18, E33
		توسعه زیست‌محیطی	P5, F26, C51, A72, P6, C52, D48, E34, C53, B61, E35

جدول ۳- فراوانی مؤلفه‌های تحقیق از دیدگاه خبرگان

تعداد فراوانی	مصاحبه‌شوندگان																مؤلفه (مقوله)
	P	O	M	M	L	K	J	I	H	G	F	E	D	C	B	A	
۱۵	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	نیاز به تنوع اقتصادی در روستاها
۱۲		*	*	*	*		*	*		*	*	*	*		*	*	پتانسیل محیط
۱۳	*	*	*	*		*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	تغییر رفتار گردشگران
۹				*	*	*	*	*				*	*	*	*	*	سیاست‌های توسعه پایدار روستایی
۱۲	*	*	*		*	*		*	*	*	*		*	*		*	مناسبت محیطی و طبیعی
۱۴		*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	خصوصیت‌های اراضی
۱۳		*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*	تدوین برنامه‌ریزی جامع
۸	*			*		*		*	*			*		*		*	برندینگ و بازاریابی
۱۰		*	*			*	*	*		*	*			*	*	*	توسعه زیرساخت‌ها و خدمات
۱۲	*		*	*		*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	آموزش و توانمندسازی منابع انسانی
۱۱	*	*	*		*		*	*	*	*	*		*		*		زیرساخت‌های ارتباطی
۱۴	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	*		*	*	زیرساخت‌های اقامتی و بهداشتی
۷		*	*			*		*		*	*			*			زیرساخت‌های گردشگری کشاورزی
۱۱	*	*		*	*		*	*	*	*		*	*		*		زیرساخت‌های فناوری اطلاعات
۱۳		*	*	*		*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	زیرساخت‌های فرهنگی
۱۲	*	*	*		*	*		*	*	*	*		*	*		*	خدمت/محصول (مقصد گردشگری)
۱۴	*		*	*	*	*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	قیمت
۷			*		*		*	*		*		*		*		*	تبلیغ
۱۰	*		*	*			*	*	*		*	*			*	*	ترویج (ترفیع)
۱۱		*	*		*	*	*	*		*	*		*	*	*		مکان
۶				*	*			*				*	*			*	عوامل قانونی
۱۱	*	*		*		*	*	*	*	*		*		*	*		حمایت دولت
۱۰	*		*		*		*	*	*		*		*		*	*	عوامل اقتصادی
۸		*		*	*			*		*		*	*			*	عوامل زیست‌محیطی
۱۳		*	*		*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	عوامل سیاسی
۱۲	*			*		*	*	*	*		*	*	*	*	*	*	توسعه اقتصادی
۱۰		*				*		*	*	*		*	*	*	*	*	توسعه اجتماعی و فرهنگی
۹			*		*	*	*	*		*		*	*	*	*	*	توسعه زیست‌محیطی
	۱	۱	۲	۲	۳	۳	۴	۴	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۸	بیانیه‌های جدید در هر مصاحبه



شرایط علی ارزیابی تناسب اراضی برای گردشگری کشاورزی

منابع گردشگری کشاورزی به عنوان اولین بعد شرایط علی، شامل دو مؤلفه "نیاز به تنوع اقتصادی در روستاها" و "پتانسیل محیط" می‌باشد. بر اساس داده‌های جدول ۲، مؤلفه نیاز به تنوع اقتصادی بیشترین فراوانی را در بین مصاحبه‌شوندگان داشته است. به عنوان مثال مصاحبه‌شونده A با کد A1 اشاره کرد: "کاهش درآمد کشاورزان در سال‌های اخیر به دلیل نوسانات قیمت و افزایش هزینه‌های تولید، ضرورت تنوع‌بخشی به فعالیت‌های اقتصادی را بیش از پیش نمایان ساخته است". همچنین مصاحبه‌شونده C با کد C1 افزود: وابستگی معیشتی به کشاورزی سنتی و کاهش سودآوری این بخش، کشاورزان را به سمت جستجوی منابع درآمدی مکمل سوق داده است. همچنین، مؤلفه پتانسیل محیط نیز با کدهای B2, I5, A4, G1 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفت. مصاحبه‌شونده B با کد B2 بیان کرد: "تنوع محصولات کشاورزی در غرب استان اصفهان از جمله باغات میوه، گل محمدی و زعفران، همراه با وجود جشنواره‌های محلی منحصربه‌فرد، پتانسیل بالایی برای جذب گردشگران دارد". مصاحبه‌شونده G با کد G1 نیز بر "وجود اقلیم مناسب و تنوع زیستی در منطقه به عنوان مزیت رقابتی برای توسعه گردشگری کشاورزی" تأکید نمود.

محرك‌های گردشگری کشاورزی به عنوان دومین بعد شرایط علی، شامل دو مؤلفه "تغییر رفتار گردشگران" و "سیاست‌های توسعه پایدار روستایی" می‌باشد. داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه تغییر رفتار گردشگران با کدهای C4, D4, J10, E2 در بین مصاحبه‌شوندگان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. مصاحبه‌شونده D با کد D4 اشاره کرد: "افزایش تقاضای گردشگران برای تجربه‌های بومی و طبیعی و تغییر سلیقه آنان به سمت گردشگری پایدار، فرصت مناسبی برای توسعه گردشگری کشاورزی در منطقه ایجاد کرده است". مصاحبه‌شونده E با کد E2 نیز بر "رشد تمایل به تجربه طبیعت و کشاورزی در میان گردشگران شهری" تأکید نمود. مؤلفه سیاست‌های توسعه پایدار روستایی نیز با کدهای E3, A8, C5, J3 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد توجه قرار گرفت. مصاحبه‌شونده C با کد C5 بیان کرد: "سیاست‌های حمایتی اخیر دولت در راستای توسعه گردشگری روستایی و قوانین تشویقی در بخش توسعه پایدار، بستر مناسبی برای سرمایه‌گذاری در این حوزه فراهم کرده است."

مقوله محوری و مولفه‌های تشکیل‌دهنده آن

ارزیابی تناسب اراضی برای گردشگری کشاورزی به عنوان مقوله محوری مدل شناسایی شد که شامل دو مؤلفه اصلی "مناسبت محیطی و طبیعی" و "خصوصیت‌های اراضی" می‌باشد. بر اساس داده‌های جدول ۲، مؤلفه مناسبت محیطی و طبیعی با کدهای A10, F4, D7, J6 بیشترین فراوانی را در بین مصاحبه‌شوندگان داشته است. مصاحبه‌شونده F با کد F4 اشاره کرد: "ویژگی‌های اقلیمی منطقه از جمله دما، بارندگی، رطوبت نسبی و تعداد ساعات آفتابی از عوامل کلیدی در تعیین پتانسیل گردشگری کشاورزی محسوب می‌شوند". مصاحبه‌شونده A با کد A10 نیز بر "اهمیت توپوگرافی و ارتفاع منطقه از سطح دریا در تعیین قابلیت‌های گردشگری" تأکید نمود. مؤلفه خصوصیت‌های اراضی نیز با کدهای K4, A16, D11, K5 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفت. مصاحبه‌شونده D با کد D11 بیان کرد: "ویژگی‌های فیزیکی و شیمیایی خاک از جمله بافت، عمق، زهکشی، شوری و مواد آلی، تأثیر مستقیمی بر قابلیت کشت اراضی و در نتیجه پتانسیل گردشگری کشاورزی دارد". مصاحبه‌شونده A با کد A16 نیز بر "اهمیت قابلیت کشت و کیفیت خاک در تعیین مناسب بودن اراضی برای تولید محصولات کشاورزی خاص" تأکید نمود.

راهبردهای توسعه گردشگری کشاورزی

سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی به عنوان اولین بعد راهبردی، شامل دو مؤلفه "تدوین برنامه‌ریزی جامع" و "برندینگ و بازاریابی" می‌باشد. داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه تدوین برنامه‌ریزی جامع با کدهای L3, A24, B21, D17 در بین مصاحبه‌شوندگان از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. مصاحبه‌شونده B با کد B21 اشاره کرد: "تدوین برنامه جامع ارزیابی تناسب اراضی برای گردشگری کشاورزی و ایجاد چارچوب قانونی برای حمایت از سرمایه‌گذاری در این بخش، از ضروریات توسعه پایدار این صنعت است". مصاحبه‌شونده D با کد D17 نیز بر "لزوم همکاری نهادهای دولتی با بخش خصوصی و ایجاد مشارکت میان کشاورزان، دولت و شرکت‌های گردشگری" تأکید نمود.

مؤلفه برندینگ و بازاریابی نیز با کدهای B23, H5, L6, F10 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد توجه قرار گرفت. مصاحبه‌شونده H با کد H5 بیان کرد: "دیجیتالی‌سازی گردشگری کشاورزی و استفاده از پلتفرم‌های آنلاین، همراه با تبلیغات هدفمند برای جذب گردشگران داخلی و خارجی، از عوامل کلیدی در توسعه این صنعت محسوب می‌شود". مصاحبه‌شونده F با کد F10 نیز بر "لزوم بسته‌بندی و برندسازی محصولات محلی به عنوان بخشی از تجربه گردشگری" تأکید نمود.

توانمندسازی به عنوان دومین بعد راهبردی، شامل دو مؤلفه "توسعه زیرساخت‌ها و خدمات" و "آموزش و توانمندسازی منابع انسانی" می‌باشد. بر اساس داده‌های جدول ۲، مؤلفه توسعه زیرساخت‌ها و خدمات با کدهای A29, L9, D20, B26 در بین مصاحبه‌شوندگان بیشترین فراوانی را داشته است. مصاحبه‌شونده A با کد A29 اشاره کرد: "بهبود جاده‌ها و حمل‌ونقل در مناطق روستایی، توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی و تجهیز مناطق به امکانات رفاهی از پیش‌نیازهای اساسی توسعه گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده D با کد D20 نیز بر "لزوم افزایش سرمایه‌گذاری در مناطق مستعد و توسعه زیرساخت‌های گردشگری" تأکید نمود.

مؤلفه آموزش و توانمندسازی منابع انسانی نیز با کدهای B28, C13, G22, A32 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفت. مصاحبه‌شونده C با کد C13 بیان کرد: "برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای کشاورزان درباره تعامل با گردشگران و آموزش اصول مدیریت کسب‌وکار گردشگری کشاورزی، از عوامل کلیدی در موفقیت این صنعت است". مصاحبه‌شونده B با کد B28 نیز بر "ضرورت تقویت مهارت‌های فرهنگی و زبان‌آموزی برای تعامل بهتر با گردشگران بین‌المللی" تأکید نمود.

شرایط زمینه‌ای

زیرساخت‌ها به عنوان اولین بعد شرایط زمینه‌ای، شامل پنج مؤلفه "زیرساخت‌های ارتباطی"، "زیرساخت‌های گردشگری کشاورزی"، "زیرساخت‌های فناوری اطلاعات"، "زیرساخت‌های اقامتی و بهداشتی" و "زیرساخت‌های فرهنگی" می‌باشد. داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه زیرساخت‌های ارتباطی با کدهای E10, B31, H11, D24 در بین مصاحبه‌شوندگان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. مصاحبه‌شونده E با کد E10 اشاره کرد: "دسترسی به راه‌های ارتباطی، نزدیکی به جاده‌های اصلی و وجود شبکه حمل‌ونقل یکپارچه از عوامل کلیدی در جذب گردشگر محسوب می‌شوند". مصاحبه‌شونده B با کد B31 نیز بر "لزوم توسعه شبکه‌های برق و آب در مناطق روستایی" تأکید نمود.

مؤلفه زیرساخت‌های فرهنگی نیز با کدهای H22, E15, F15, B41 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد توجه قرار گرفت. مصاحبه‌شونده F با کد F15 بیان کرد: "فرهنگ کشاورزی و سنت‌های بومی، میزان تمایل کشاورزان به مشارکت در گردشگری و میزان آمادگی آنان برای پذیرش گردشگران، از عوامل فرهنگی مؤثر در توسعه این صنعت است".

مصاحبه‌شونده E با کد E15 نیز بر "اهمیت فرهنگ مهمان‌نوازی در روستا و وجود حمایت جوامع محلی از گردشگری کشاورزی" تأکید نمود.

عناصر آمیخته بازاریابی به عنوان دومین بعد شرایط زمینه‌ای، شامل پنج مؤلفه "خدمت/محصول"، "قیمت"، "تبلیغ"، "ترویج" و "مکان" می‌باشد. بر اساس داده‌های جدول ۲، مؤلفه خدمت/محصول با کدهای A51, E17, I67, B44 در بین مصاحبه‌شوندگان بیشترین فراوانی را داشته است. مصاحبه‌شونده A با کد A51 اشاره کرد: "جاذبه‌های کشاورزی، چشم‌اندازهای طبیعی، صنایع‌دستی و کیفیت جاذبه‌ها از عوامل کلیدی در تشکیل محصول گردشگری کشاورزی محسوب می‌شوند". مصاحبه‌شونده E با کد E17 نیز بر "لزوم تنوع در خدمات و محصولات ارائه شده به گردشگران" تأکید نمود.

مؤلفه مکان نیز با کدهای E20, C27, A58, M5 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفت. مصاحبه‌شونده C با کد C27 بیان کرد: "تعیین و معرفی دقیق مناطق و جاذبه‌های گردشگری، تعیین مسیرهای سفر و ایجاد فضای مناسب برای سفر از عوامل مهم در بازاریابی مقاصد گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده A با کد A58 نیز بر "لزوم ایجاد شرایط رفاهی و امنیتی در محل جاذبه‌های گردشگری" تأکید نمود.

عوامل مداخله‌گر

عوامل سازمانی به عنوان اولین بعد شرایط مداخله‌گر، شامل دو مؤلفه "عوامل قانونی" و "حمایت دولت" می‌باشد. داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه عوامل قانونی با کدهای E21, A59, F20, M6 در بین مصاحبه‌شوندگان از اهمیت بالایی برخوردار بوده است. مصاحبه‌شونده E با کد E21 اشاره کرد: "قوانین تغییر کاربری اراضی کشاورزی، ضوابط زیست‌محیطی برای توسعه گردشگری و محدودیت‌های حقوقی از جمله چالش‌های پیش‌روی توسعه این صنعت است". مصاحبه‌شونده A با کد A59 نیز بر "مشکلات ناشی از بروکراسی و مجوزهای سخت‌گیرانه" تأکید نمود.

مؤلفه حمایت دولت نیز با کدهای M8, C31, D39, E23 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد توجه قرار گرفت. مصاحبه‌شونده C با کد C31 بیان کرد: "مشوق‌های مالی و اعتباری در بخش گردشگری کشاورزی، تسهیلات مالی و مشارکت نهادهای دولتی و محلی از عوامل تسهیل‌کننده توسعه این صنعت است". مصاحبه‌شونده D با کد D39 نیز بر "لزوم حمایت بیشتر دولت از طریق ارائه تسهیلات ارزان‌قیمت" تأکید نمود.

عوامل کلان به عنوان دومین بعد شرایط مداخله‌گر، شامل سه مؤلفه "عوامل اقتصادی"، "عوامل زیست‌محیطی" و "عوامل سیاسی" می‌باشد. بر اساس داده‌های جدول ۲، مؤلفه عوامل اقتصادی با کدهای E24, D41, B54, A64 در بین مصاحبه‌شوندگان بیشترین فراوانی را داشته است. مصاحبه‌شونده E با کد E24 اشاره کرد: "سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های گردشگری، وضعیت اقتصادی منطقه و نوسانات اقتصادی از عوامل مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده D با کد D41 نیز بر "تأثیر قیمت محصولات کشاورزی و نوسانات بازار بر سرمایه‌گذاری در این بخش" تأکید نمود.

مؤلفه عوامل سیاسی نیز با کدهای D45, E28, H9, O1 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد تأکید قرار گرفت. مصاحبه‌شونده D با کد D45 بیان کرد: "تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی، ثبات سیاسی و امنیت منطقه از عوامل کلان مؤثر بر توسعه گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده E با کد E28 نیز بر "اهمیت ثبات سیاسی و امنیت در جذب گردشگران بین‌المللی" تأکید نمود.

آثار و پیامدهای مدل

توسعه پایدار گردشگری کشاورزی به عنوان پیامد نهایی مدل، شامل سه مؤلفه "توسعه اقتصادی"، "توسعه اجتماعی و فرهنگی" و "توسعه زیست‌محیطی" می‌باشد. داده‌های جدول ۲ نشان می‌دهد مؤلفه توسعه اقتصادی با کدهای C42, F23, C43, O4 در بین مصاحبه‌شوندگان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. مصاحبه‌شونده C با کد C42 اشاره کرد: "افزایش درآمد کشاورزان، ایجاد اشتغال جدید و رونق بازارهای محلی از مهم‌ترین پیامدهای اقتصادی توسعه گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده F با کد F23 نیز بر "فروش مستقیم محصولات کشاورزی و بهبود معیشت کشاورزان" تأکید نمود. مؤلفه توسعه زیست‌محیطی نیز با کدهای P5, F26, C51, A72 در بین مصاحبه‌شوندگان مورد توجه قرار گرفت. مصاحبه‌شونده F با کد F26 بیان کرد: "افزایش آگاهی مردم درباره حفاظت از طبیعت، کاهش فشار بر منابع طبیعی و حفظ محیط‌زیست از پیامدهای مهم زیست‌محیطی توسعه گردشگری کشاورزی است". مصاحبه‌شونده C با کد C51 نیز بر "ارتقای آگاهی زیست‌محیطی در بین گردشگران و کشاورزان" تأکید نمود.

مدل پارادایمی نهایی

- بر اساس یافته‌های پژوهش، مدل نهایی در قالب پارادایم اشتراوس و کوربین طراحی شد که در آن:
- شرایط علی (منابع و محرک‌های گردشگری کشاورزی) موجب شکل‌گیری مقوله محوری (ارزیابی تناسب اراضی) می‌شوند.
 - مقوله محوری، راهبردهای اصلی (سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی، توانمندسازی) را موجب می‌گردد.
 - راهبردها که حاصل شرایط زمینه‌ای (زیرساخت‌ها، عناصر آمیخته بازاریابی) و شرایط مداخله‌گر (عوامل سازمانی، عوامل کلان) قرار دارند.
 - در نهایت، اجرای موفق راهبردها به پیامد مطلوب (توسعه پایدار گردشگری کشاورزی) منجر می‌شود.



شکل ۱- مدل پارادایمی تحقیق مبتنی بر چارچوب نظریه داده بنیاد

۵- بحث و فرجام

یافته‌های این پژوهش نشان داد که توسعه گردشگری کشاورزی در منطقه غرب استان اصفهان نیازمند یک رویکرد سیستماتیک و مبتنی بر ارزیابی دقیق قابلیت‌های محیطی است. مدل ارائه‌شده در این پژوهش، که با استفاده از روش تئوری داده‌بنیاد تدوین شده، به وضوح جایگاه محوری ارزیابی تناسب اراضی را در فرایند توسعه گردشگری کشاورزی نشان می‌دهد. این یافته با نتایج پژوهش‌های مشابهی از جمله مطالعات سو^{۱۹} و همکاران (۲۰۲۳، ۱۰۱۰۹۱) همسو است که بر لزوم برنامه‌ریزی فضایی و یکپارچه برای توسعه پایدار گردشگری کشاورزی تأکید دارند. بر اساس یافته‌ها، ارزیابی تناسب اراضی پاسخی مستقیم به شرایط علی شامل نیازهای اقتصادی روستاها و پتانسیل‌های محیطی است. این موضوع نشان می‌دهد که توسعه گردشگری کشاورزی زمانی موفق خواهد بود که بر اساس مزیت‌های نسبی هر منطقه و نیازهای واقعی جامعه محلی برنامه‌ریزی شود. همانطور که گیل و آواشتی^{۲۰} (۲۰۲۳، ۱۰۰۵-۹۸۷) نیز در پژوهش خود اشاره کرده‌اند، تلفیق ارزیابی محیطی با ملاحظات اقتصادی-اجتماعی، کلید موفقیت در توسعه گردشگری کشاورزی پایدار است. از سوی دیگر، شناسایی عوامل مداخله‌گر در مدل، از جمله چالش‌های قانونی و محدودیت‌های حمایتی، توضیح می‌دهد که چرا در بسیاری از موارد، حتی با وجود شناسایی عینی اراضی مستعد، توسعه گردشگری کشاورزی با شکست مواجه می‌شود. این یافته با نتایج پژوهش تسوتکوف و پترووا^{۲۱} (۲۰۲۴) همخوانی دارد که بر اهمیت حکمرانی خوب و هماهنگی نهادی در موفقیت پروژه‌های گردشگری کشاورزی تأکید می‌کنند. راهبردهای شناسایی شده در مدل، شامل سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی جامع و توانمندسازی ذی‌نفعان، نشان می‌دهد که توسعه گردشگری کشاورزی نیازمند تدابیر همه‌جانبه است. این یافته با دیدگاه سازمان جهانی گردشگری^{۲۲} (۲۰۲۱) همسو است که بر لزوم توسعه توانمندی‌های جامعه محلی و ایجاد زیرساخت‌های مناسب برای موفقیت پایدار گردشگری کشاورزی تأکید دارد. نتایج این پژوهش از این نظر حائز اهمیت است که نشان می‌دهد ارزیابی تناسب اراضی نباید به عنوان یک فعالیت فنی و مجزا، بلکه باید به عنوان بخشی از یک سیستم یکپارچه مدیریتی در نظر گرفته شود. همانطور که کاسوانتو (۲۰۱۵، ۳۵-۳۸) اشاره کرده است، ارزیابی تناسب اراضی برای گردشگری کشاورزی باید علاوه بر معیارهای فیزیکی و محیطی، ملاحظات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی را نیز دربرگیرد. پیامدهای توسعه موفق گردشگری کشاورزی در مدل ارائه‌شده، شامل دستیابی به پایداری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی و زیست‌محیطی است. این موضوع اهمیت نگاه همه‌جانبه به توسعه گردشگری کشاورزی را نشان می‌دهد. همانطور که عبیدت^{۲۳} (۲۰۲۲) نیز تأکید کرده است، توسعه متوازن و پایدار گردشگری کشاورزی تنها در صورتی محقق می‌شود که تمامی ابعاد توسعه به صورت همزمان مورد توجه قرار گیرند.

این پژوهش با ارائه یک مدل بومی برای توسعه گردشگری کشاورزی در منطقه غرب استان اصفهان نشان می‌دهد که موفقیت در این حوزه نیازمند: ۱) انجام ارزیابی دقیق تناسب اراضی به عنوان پایه و اساس برنامه‌ریزی؛ ۲) توجه

¹⁹ Su

²⁰ Gill & Awasthi

²¹ Tsvetkov & Petrova

²² UNWTO

²³ Obeidat



همزمان به تمامی ابعاد اثرگذار شامل عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، نهادی و زیست‌محیطی؛ (۳) تدوین راهبردهای جامع و یکپارچه در حوزه سیاست‌گذاری و توانمندسازی؛ و (۴) ایجاد هماهنگی بین نهادهای مختلف و رفع موانع قانونی و حمایتی، می‌باشد.

نهایتاً در بخش پیشنهادات، (۱) این پژوهش می‌تواند گامی در جهت تدوین چارچوبی علمی برای توسعه پایدار گردشگری کشاورزی در ایران محسوب شود؛ (۲) می‌تواند مبنای مناسبی برای برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در این حوزه قرار گیرد. (۳) می‌تواند به‌عنوان چارچوبی مفهومی برای اسناد بالادستی توسعه روستایی، برنامه‌های وزارت جهاد کشاورزی و وزارت میراث فرهنگی در راستای توسعه گردشگری کشاورزی مورد استفاده قرار گیرد. از این رو و با توجه به نتایج به دست آمده، پیشنهاد می‌شود: الف) نقشه‌های پهنه‌بندی تناسب اراضی برای توسعه گردشگری کشاورزی در سطح استان تهیه گردد؛ ب) برنامه عملیاتی مبتنی بر مدل ارائه‌شده برای مناطق مستعد تدوین شود؛ ج) سازوکارهای هماهنگی بین‌بخشی برای رفع موانع سازمانی و قانونی ایجاد گردد. همچنین، به محققان آتی پیشنهاد می‌شود: (۱) مدل ارائه‌شده با استفاده از روش‌های آماری (آزمون گردد؛ ۲) مدل ارائه‌شده برای سایر مناطق ایران تطبیق و بومی‌سازی شود؛ (۳) راهکارهای اجرایی‌سازی هر یک از ابعاد مدل در شرایط واقعی بررسی گردد.

۶. منابع

رضوانی، محمدرضا، نیک‌روش، فاطمه، کاظمی، نسرين. (۱۴۰۰). پهنه‌بندی فضایی قابلیت‌های گردشگری کشاورزی در نواحی روستایی استان لرستان، *جغرافیا و پایداری محیط (پژوهشنامه جغرافیایی)*، ۱۱(۱)، ۹۳-۱۱۲.
<https://doi.org/10.22126/ges.2021.6264.2367>

References

- Bilal, H., Lahlou, F.-Z., & Al-Ansari, T. (2025). Land suitability assessment and self-sufficiency evaluation for fodder crop production in a hyper-arid environment coupling GIS-based multi-criteria decision making and optimization. *Ecological Modelling*, 501, 111021. <https://doi.org/10.1016/j.ecolmodel.2025.111021>
- Clemens, R. (2014). Keeping farmers on the land: Agritourism in the European Union. *Iowa Ag Review*, 10(3), 8–9.
- Dragan, V., Gajić, T., Petrović, M. D., Bugarčić, J., & Petrović, T. (2023). Development of the concept of sustainable agro-tourism destinations: Exploring the motivations of Serbian gastro-tourists. *Sustainability*, 15(3), 2839. <https://doi.org/10.3390/su15032839>
- Du, J., Zhao, B., & Feng, Y. (2024). Spatial distribution and influencing factors of rural tourism: A case study of Henan Province. *Heliyon*, 10(7), e29039.
- Gill, S. S., & Awasthi, A. (2023). Exploring the nexus of sustainable livelihoods and agro-tourism: A systematic literature review. *Journal of Sustainable Tourism*, 31(4), 987–1005.



- Jaafar, M., Rasoolimanesh, S. M., & Tuan Lonik, K. A. (2015). Tourism growth and entrepreneurship: Empirical analysis of development of rural highlands. *Tourism Management Perspectives*, 14, 17–24.
- Kabir Sadiq, F., Taha Yaqub, M., Maniyunda, L. M., Alalwany, A. K. A. M., & Anyebe, O. (2025). Soil classification and land suitability evaluation for tomato cultivation using analytic hierarchy process under different land uses. *Heliyon*, 11(1), e41681. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2025.e41681>
- Kaswanto. (2015). Land suitability for agro tourism through agriculture, tourism, beautification and amenity (ATBA) method. *Procedia Environmental Sciences*, 24, 35–38. <https://doi.org/10.1016/j.proenv.2015.03.006>
- Kim, S., Lee, S. K., Lee, D., Jeong, J., & Moon, J. (2019). The effect of agritourism experience on consumers' future food purchase patterns. *Tourism Management*, 70, 144–152.
- Lopez, E. D., & Garcia, F. C. (2006). Agrotourism, sustainable tourism and ultraperipheral areas: The case of the Canary Islands. *PASOS: Revista de Turismo y Patrimonio Cultural*, 4, 85–97.
- McGehee, N. G. (2017). An agritourism systems model: A Weberian perspective. *Journal of Sustainable Tourism*, 15(2), 111–124.
- Mota, M., Gomes, M., Carvalho, A., & Póvoa, A. (2014). Towards supply chain sustainability: Economic, environmental and social design and planning. *Journal of Cleaner Production*, 3, 1–14.
- Noble, D., & Davidson, J. (2015). Welcome to my farm: Agri-tourism at its best – 17 ways to make money from your farm. *Mendon Cottage Books*.
- Nuru, M., Debele, M., Tefera, A., & Gelaw, A. (2025). Geospatial techniques-based land suitability analysis for sustainable production of major crops in Sile Watershed of Gamo Zone, Southern Ethiopia. *Heliyon*, 11(1), e41477. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e41477>
- Obeidat, B. (2022). Assessing agritourism potential in a Jordanian village based on farmer-specific and location-based factors. *Cogent Engineering*, 9, 2119531. <https://doi.org/10.1080/23311916.2022.2119531>
- Peng, Y., Liu, W., & Xiong, C. (2023). Spatio-temporal divergence and influencing factors of agritourism integration development in Xinjiang, China. *Scientific Reports*, 13, 19361. *Planning & Development*, 9(4), 369–381.
- Raihan, A. (2023). The dynamic nexus between economic growth, renewable energy use, urbanization, industrialization, tourism, agricultural productivity, forest area, and carbon dioxide emissions in the Philippines. *Energy Nexus*, 9, 100180.
- Rezvani, M. R., Nikrroush, F., & Kazemi, N. (2021). Spatial zoning of agritourism potentials in rural areas of Lorestan Province. *Geography and Environmental Sustainability (Geographical Research Journal)*, 11(1), 93–112. <https://doi.org/10.22126/ges.2021.6264.2367>[In Persian]
- Su, M. M., Wall, G., & Wang, S. (2023). A multi-dimensional framework for agro-tourism diversification: Evidence from China. *Tourism Management Perspectives*, 46, 101091.
- Tantuoyir, S. M., Muluneh, A., & Danbara, T. T. (2025). Land suitability evaluation using GIS and multicriteria decision analysis for cashew cultivation in the Abaya-Chamo



- Watershed, Ethiopia. *Smart Agricultural Technology*, 10, 100744.
<https://doi.org/10.1016/j.atech.2024.100744>
- Tsvetkov, I., & Petrova, M. (2024). Governance models for sustainable agro-tourism: The role of stakeholder collaboration in Eastern Europe. *Journal of Rural Studies*, 105, 103165.
- UNWTO. (2021). Rural tourism and agritourism: Towards a sustainable and inclusive recovery. *World Tourism Organization*.
- Veeck, G., Che, D., & Veeck, A. (2016). America's changing farmscape: A study of agricultural tourism in Michigan. *The Professional Geographer*, 58(3), 235–248.
- Visser, V., van Keulen, C. A., Wolf, J., & Berkhout, A. A. (1991). Land evaluation: From intuition to quantification. In B. A. Stewart (Ed.), *Advances in Soil Science*, 1, 140–197.
- Yang, L. (2012). Impacts and challenges in agritourism development in Yunnan, China. *Tourism*

